

Sveriges marginella jordbruksmarker – en potentiell klimatresurs

- Vilka förändringar krävs för bättre utnyttjande?

*Sweden's marginal agricultural land - a potential climate resource
What changes are needed for better exploitation?*

Simon Rohlwin & Adam Löwenborg

Examensarbete • 15 hp

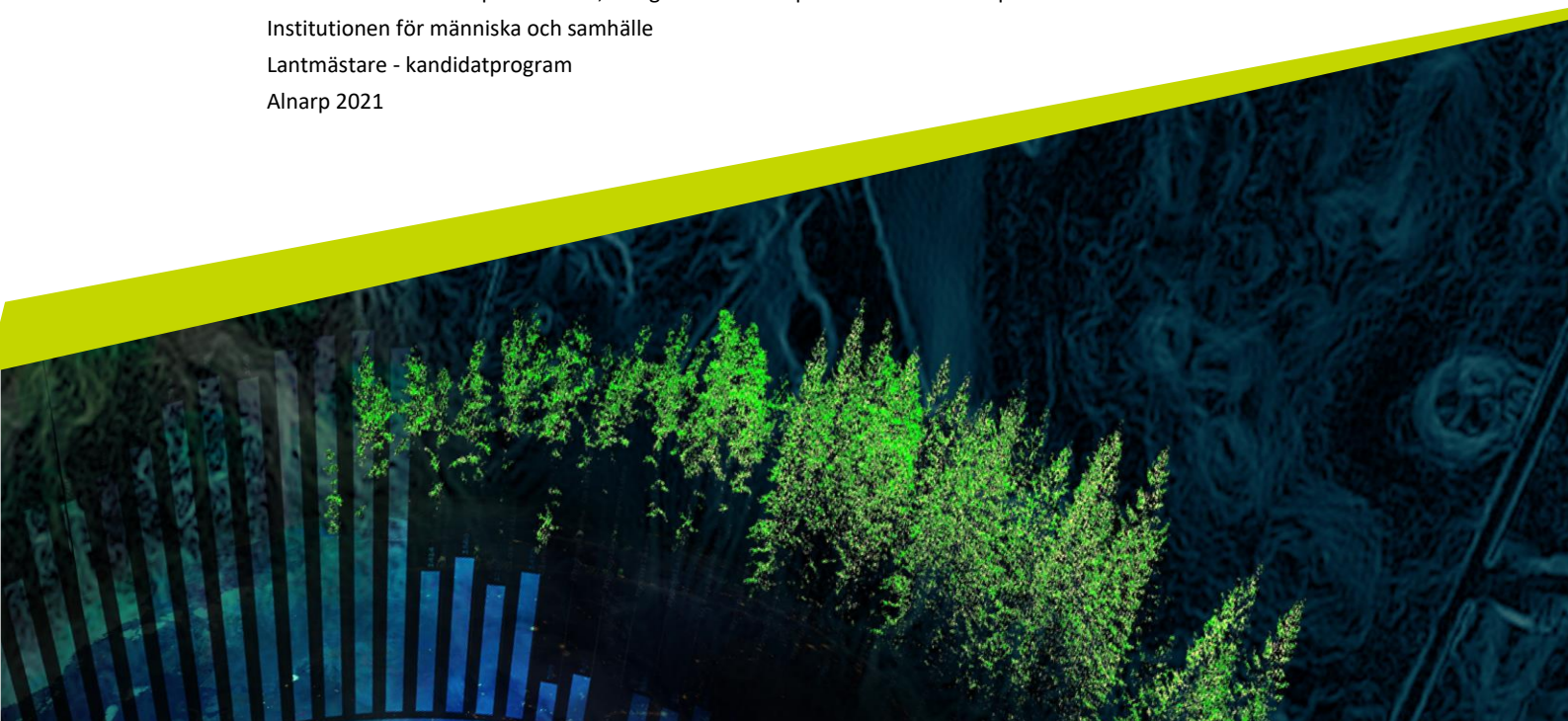
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för människa och samhälle

Lantmästare - kandidatprogram

Alnarp 2021

Sveriges marginella jordbruksmarker – en potentiell klimatresurs

-Vilka förändringar krävs för bättre utnyttjande?

Sweden's marginal agricultural land - a potential climate resource

What changes are needed for better exploitation?

Simon Rohlwin & Adam Löwenborg

Handledare: Erik Hunter, SLU, Institutionen för människa och samhälle.

Examinator: Martin Melin, SLU, Institutionen för människa och samhälle.

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E

Kurstitel: Examensarbete inom Företagsekonomi

Kurskod: EX0883

Program/utbildning: Lantmästare - kandidatprogram

Kursansvarig inst.: Institutionen för människa och samhälle

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2021

Nyckelord: Marginell jordbruksmark, Theory of change, klimat, biologisk mångfald, växtodling, semistrukturerad intervju

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakultet för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institution för människa och samhälle

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt. Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här:

<https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Sammanfattning

År 2020 uppgick den totala åkermarken i Sverige till 2 548 404 hektar varav 5,3 procent av denna mark betecknas som träda. Marken som ligger i träda gör det ofta av en anledning, till exempel att den är svårbrukad, otillgänglig, dåligt dränerad eller att lantbrukare använder den som ekologisk fokusareal i sina SAM-ansökningar. Detta är mark som borde gå att utnyttja bättre ur ett klimatperspektiv. Det finns idag möjligheter att så olika blandningar av blommor för att gynna pollinatörer eller växter som binder mer kol i marken än enbart gräs.

Idag ställs det krav från myndigheter på lantbrukare, till exempel att om de brukar mer än 15 hektar så ska minst 5 procent vara ekologisk fokusareal och det måste minst vara två grödor på sin mark, detta för att ha rätt till ekonomiskt stöd för sin mark. Många lantbrukare upplever regelverket kring detta system som invecklat och krångligt och önskar därför förändring. 2023 kommer den nya CAP-reformen från EU som säger hur EU och medlemsländer ska fördela stödet och pengarna till lantbrukare, därför är det ett ämne som är högst aktuellt.

Frågan som detta arbete ska reda ut är hur svenska lantbrukare och myndigheter ska gå till väga för att odlingen av klimatnyttiga grödor på marginell jordbruksmark ska öka, alltså hur marken ska utnyttjas bättre ur ett klimatperspektiv. Med klimatnyttiga grödor menas grödor som gynnar den biologiska mångfalden, till exempel pollinatörer och nyttoinsekter, samt grödor som binder mycket kol i marken.

Arbetet grundar sig på Theory of change, en modell som utgår från en målsättning och sen jobbar bakifrån för att identifiera vilka förändringar som krävs för att målet ska uppnås. En kvalitativ undersökning med semistrukturerade djupgående intervjuer utformades för att ta reda på hur aktiva lantbrukare tänker kring denna problematik. Intervjuer genomfördes med fyra lantbrukare och två rådgivare med olika bakgrund. Det visade sig att samtliga trodde att de kunde göra mer insatser på sin marginella jordbruksmark för att gynna klimatet. Den stora faktorn till att det dock inte görs är framför allt dålig lönsamhet i denna typ av odling. Kompetensen hos lantbrukare finns men den tros saknas hos politiker och tjänstemän. Lantbrukarna efterlyser mer forskning och utbildning kring ämnet samt en bättre dialog mellan lantbruket och myndigheter, detta för att öka förståelsen för varandra. Arbetet avgränsades till växtodlingsgårdar i Skåne.

Nyckelord: Marginell jordbruksmark, Theory of change, klimat, biologisk mångfald, växtodling, semistrukturerad intervju, kvalitativ undersökning.

Abstract

In 2020, the total arable land in Sweden amounted to 2,548,404 hectares, of which 5.3 per cent of this land is fallow. The fallow land often is fallow for a reason, for example it is difficult to use, inaccessible, drainage or that farmers use it as an ecological focus area in their SAM applications.

These are land that should be better exploited from a climate perspective. Today, there are opportunities to sown different mixtures of flowers to benefit pollinators or plants that bind more carbon in the soil than just grass.

Today, there are demands from authorities on farmers, for example that if you use more than 15 hectares, at least 5 percent should be ecological focus area and you must at least grow two crops on your land, this in order to be entitled to financial support for your land. Many farmers find the regulations surrounding this system complicated and therefore want change. In 2023, the new CAP reform will come from the EU, which tells how the EU and Member States will distribute the aid and money to farmers, therefore it is a topic that is highly topical.

The question that this work will sort out is how Swedish farmers and authorities should proceed in order to increase the cultivation of climate-beneficial crops on marginal agricultural land, i.e. how to better use the land from a climate perspective. Climate-beneficial crops mean crops that benefit biodiversity, such as pollinators and utility insects, as well as crops that bind a lot of carbon in the soil.

The work is based on Theory of change, a model that is based on a goal and then works from behind to identify what changes are required to achieve the goal.

A qualitative survey with semi-structured in-depth interviews was designed to find out how active farmers think about this problem. Interviews were conducted with four farmers and two advisors from different backgrounds. It turned out that everyone thought they could make more efforts on their marginal agricultural land to benefit the climate. However, the major factor in this not being done is, above all, poor profitability in this type of cultivation. The skills of farmers exist, but it is believed to be lacking among politicians and officials. Farmers are calling for more research and education on the subject, as well as a better dialogue between agriculture and authorities, in order to increase understanding of each other. The work was confined to plant cultivation farms in Skåne.

Keywords: Marginal agricultural land, Theory of change, climate, biodiversity, crop cultivation, semi-structured interview, qualitative study.

Förord

Lantmästare – kandidatprogram är en universitetsutbildning som är treårig, vilket motsvarar 180 högskolepoäng. Det är även möjligt att ta ut en Lantmästarexamen efter två år, det motsvarar då 120 högskolepoäng. En del i kandidatexamen är det obligatoriska genomförandet av ett eget arbete, vilket ska presenteras genom en skriftlig rapport samt ett seminarium. Arbetet kan ha utformningen av ett mindre försök eller en litteraturstudie som analyseras och sammanställs. Arbetet genomförs under programmets tredje år och ska motsvara sammanlagt 10 veckors heltidsstudier (15 hp)

Arbetet handlar om vad svenska lantbrukare och myndigheter måste förbättra för att öka odlingen av klimatnyttiga grödor på jordbruksmark. Det grundar sig på en teori om förändring genom att ett mål sätts upp som man sedan arbetar baklänges från för att identifiera möjliga lösningar och förbättringar för att nå målet.

Vi vill tacka alla respondenter som har ställt upp på att bli intervjuade under våren, en redan hektisk period i lantbruket. Det har varit intressant och lärorikt att ta del av era tankar kring ämnet.

Vi vill även rikta ett stort tack till vår handledare Erik Hunter som har stöttat oss med råd, tankar och idéer under arbetets gång.

Martin Melin har varit examinator.

Alnarp, 2021

Simon Rohlwin och Adam Löwenborg

Innehåll

1. Inledning	11
1.1 Bakgrund	11
1.2 Problemformulering	12
1.3 Syfte	13
1.4 Avgränsning	13
2. Teoretisk Ramverk	14
2.1 Theory of change	14
2.2 Tillämning av Theory of change	14
2.4 Tidigare tillämpning av modellen	18
3. Material och Metod	19
3.1 Urval	19
3.1.1 Personlig bakgrund	19
3.1.2 Produktionsbeskrivning	19
3.1.3 Organisationsbeskrivning	20
3.2 Undersökningens design	20
3.2.1 Kvalitativ undersökning	20
3.2.2 Semistrukturerad Intervju	20
3.2.3 Intervjudesign	21
3.3 Genomförande	21
3.4 Analys av data	21
3.5 Trovärdighet	22
3.5.1 Kritik	22
3.6 Pilotstudie	23
3.7 Utformning av frågeformulär	23
4. Resultat	24
4.1 Slutgiltigt mål	25
4.2 Möjliggörande faktorer	25
4.3 Aktiviteter	25
4.3.1 Bevis eller antagande	25
4.4 Utfall	26
4.4.1 Bevis eller antagande	26
4.5 Resultat	26
4.5.1 Bevis eller antagande	27
4.6 Respondenternas reflektion	28
5 Diskussion	30

<i>5.3 Slutsats</i>	31
Referenser	32
Bilagor	35
<i>Bilaga 1 - Frågor till respondenterna</i>	35
<i>Bilaga 2 - Sammanställning av intervjuer</i>	37

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Sveriges totala åkermark beräknades år 2020 till totalt 2 548 404 hektar. Av dessa hektar bestod 134 700 hektar av träda vilket motsvarar 5,29 % av den totala åkerarealen. (Jordbruksverket, 2020a)

Ingen del av denna mark utnyttjas för produktion av livsmedel. Många lantbrukare väljer att lägga marken i träda eftersom den kan vara mindre bördig. Den här typen av mark kallas marginell jordbruksmark (Rosenqvist et al. 2014). Med detta menas det med att det kan vara oregelbundna fält som har sämre lönsamhet, små hörnor som kan vara svåråtkomliga med maskiner samt mark som ligger sämre till geografiskt. Även kantzoner och olika slags vändtegar räknas in som marginell mark. (Rosenqvist et al. 2014) Det finns även krav på att konventionella växtodlare ska innehålla en viss del av åkermarken i träda, detta för att få förgröningsstöd från EU. (Jordbruksverket 2021a)

Idag kan lantbrukare söka ekonomiskt stöd för sin jordbruksmark, för att de tar hand om och vårdar marken. Lantbrukare kan söka stöd för åkermark, betesmark, slätteräng, energiskog och hampa odling. (Jordbruksverket, 2021b)

Till detta kan de sedan söka ett förgröningsstöd. I förgröningsstödet kommer en del villkor som gäller. Lantbrukare ska ha minst två eller tre grödor på åkermark samt att de bevarar betesmarker och slätterängar inom Natura 2000-områden.

För att bli tilldelad förgröningsstödet måste lantbrukare, som har mer än 15 hektar åkermark, innehålla ekologiska fokusarealer (EFA). Detta gäller lantbrukare som har mer än hälften av sin jordbruksmark i slättbygd och vissa andra områden i Götaland och Svealand. Lantbrukare måste då ha minst 5 % av åkermark som ekologisk fokusareal. Med detta menas träda, blommande träda, salix, kvävefixerade grödor, obrukad fältkant på åkermark, insådd av vall i en huvudgröda eller mellangrödor. Detta kallas SAM-ansökan, samordnad ansökan om jordbrukarstöd. (Jordbruksverket, 2021a)

FN har antagit 17 globala mål som ska nås till år 2030. Bland dessa mål återfinns bland annat hållbar produktion och konsumtion, bekämpa klimatförändringarna, hav och marina resurser samt ekosystem och biologisk mångfald. (Globala målen, 2021) Dessa mål är något som lantbruket i allra högsta grad kan vara med och bidra till och påverka genom en väl genomtänkt strategi för utnyttjandet av jordbruksmark.

Odlingen på dessa marginella jordbruksmarker kan bidra till minskade näringsläckage, ökad biologisk mångfald samt inlagring av koldioxid från luften. Genom att odla arter som gynnar pollinerande samt nyttoinsekter eller odla arter som binder mer koldioxid så kan klimatnyttan för dessa arealer öka. (Nilsson & Rosenqvist, 2019) Exempel på arter som gynnar nyttoinsekter så som humlor och bin är cikoria, vitsenap, röd och vitklöver, oljerättika, honungsört, bovete och lin med mera (Jordbruksverket, 2015).

Om mer kol kan bindas i marken kommer det att bli en positiv påverkan på klimatet. Genom fotosyntes hos växterna blir koldioxiden från luften och kolet ombildat till stabila kolföreningar i marken. Kolförrådet i marken är stort och odling av fleråriga växter så som vall kan öka inlagringen, tack vare att vallen lämnar växtrester både på ytan och i jorden. (Poeplau et al. 2015) Enligt Fuss et al. (2018) finns det stor potential till att öka kolinlagringen både i Sverige och globalt. På åkermark kan 2 till 7 miljarder kol bindas på ett helt år. I Australien har de till exempel ett system för att kompensera lantbrukare för klimatnyttiga insatser. De kan sälja så kallade "carbon credits", kolcertifikat, till Australiens regering för sitt arbete med att lagra in kol i marken. Det finns också möjlighet för investerare att köpa eller sälja dessa typer av certifikat. (Australian Government, 2021)

Växtnäringsläckaget är ett stort problem i det moderna jordbruket och kantzonerna blir större skriver Rosenqvist et al. (2014), som har gjort en studie på energigräsodling på kantzoner. Ökad odling av olika sorters gräs på kantzonerna gynnar miljön och leder till bättre klimateffekter. Med en odling av olika grässorter så binds växtnäring och jorden får bättre struktur och växtligheten kan öka. Det ger även en säkerhet till lantbrukaren som använder kemiska preparat att bekämpningsmedel inte hamnar i vattendrag. (Rosenqvist et al. 2014)

1.2 Problemformulering

En lantbrukare som enbart anlägger en träda för att nå upp till kraven som ställs för förgröningsstödet etablerar troligen en så billig lösning som möjligt (Rosenqvist et al. 2014:53). Trots detta så bidrar en sådan träda eller kantzon till klimatförbättringar genom minskat näringsläckage och ökad biologisk mångfald (Jordbruksverket, 2006). Möjligheterna för att etablera en växt som gör ännu större nytta finns, men det innebär en annan etableringskostnad (Jordbruksverket, 2015). Om den här kostnaden överstiger intäkten från stödet, blir valet av en billigare etablering naturligt. Detta gör att klimatnyttan som en träda har att erbjuda inte utnyttjas fullt ut. Om lantbrukaren får ett stöd, som motsvarar kostnaden för etablering av en mer klimatkompenserande träda så kan detta bidra till att Sveriges trädor blir mer effektiva gällande klimatnytta. (Jordbruksverket, 2016a)

Diskussionen om den biologisk mångfald är stor då behovet av pollinatörer och andra nyttoinsekter behöver öka. Genom att gynna sina insekter så kan skördarna ökas på fälten bredvid (Jordbruksverket, 2016b). Odlingslandskapet har blivit ett förenklat landskap i jämförelse med hur det tidigare sett ut. Det är inte alls som tidigare när det fanns åkerholmar, stenvägg, stengårdsgårdar. Från 1900-talet har lantbruket ändrat sig i sitt bruknings sätt. Till exempel så använder producenter inte lika mycket hö nu som de gjordes tidigare utan kör nu ensilage istället. Det gynnade då insekter genom att vallar blommade längre än vad de gör nu. (Jordbruksverket, 2016b)

Miljön i världen idag är ett stort problem enligt de globala målen (2021). De beskriver 17 mål som finns skall vara åtgärdade innan 2030. Det här är något som lantbruket kan vara med att bidra med om odlingarna på den marginella marken blir bättre (Rosenqvist et al. 2014).

Rabinowicz & Jörgensen (2021) menar att en anledning till att lantbrukare inte utnyttjar sin jordbruksmark optimalt när det gäller klimatnyttiga insatser är att lantbrukare idag saknar kunskap inom området. Även att lantbrukare anser att lönsamheten är låg lyfts fram som ett alternativ samt att lantbrukare inte har tid att etablera dessa typer av grödor eftersom det i samma period som dessa grödor ska etableras händer så mycket annat på gården, exempelvis skörd. Bättre informationsflöde och ökade kunskapsnivåer efterfrågas (Rabinowicz & Jörgensen, 2021)

För att utnyttja dessa marker till att bidra med maximal klimatnytta så behövs en förändring. Lantbrukare behöver förändra sitt tankesätt angående vilka grödor de odlar på sina marginella marker, ur ett klimatnyttigt perspektiv. Det behövs också en förändring gällande hur myndigheterna ska kunna stötta lantbrukarna med hjälp för att dessa insatser ska genomföras. (Rabinowicz & Jörgensen, 2021) Ett stödsystem, liknande omvänd koldioxidskatt, är en möjlig lösning där staten kompenserar lantbrukaren för klimatnyttan denna bidrar med på sina marker. (Jordbruksverket, 2020b)

1.3 Syfte

Syftet med arbetet är att kartlägga vilka förändringar som krävs av lantbrukare och myndigheter för att odlingen av klimatnyttiga grödor på marginell jordbruksmark ska öka.

1.4 Avgränsning

Den här undersökningen kommer avgränsas genom att intervjuer med skånska spannmålsodlare kommer göras. Detta främst på grund av det utbredda kontaktnätet som vi redan besitter inom skånsk växtodling. Jordbruksverket kontaktades för att få myndigheters syn på frågan men de hade ingen möjlighet att vara med i studien. I stället kommer intervjuer med oberoende växtodlingsrådgivare att göras för att få deras perspektiv på hela ämnet.

2. Teoretisk Ramverk

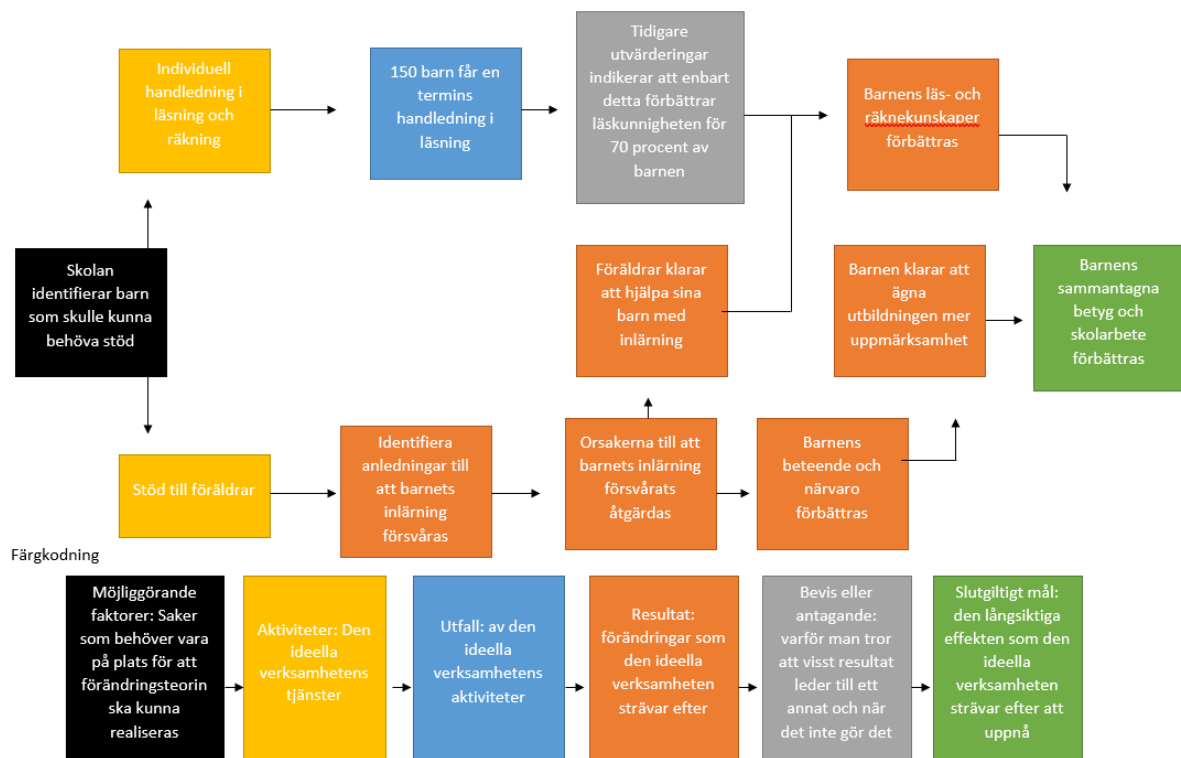
2.1 Theory of change

Som ett hjälpmedel till arbetet har en teori som heter Theory of change, (ToC) används. Den här modellen kommer hjälpa till att lägga grunden till hur intervjuerna formas och skapas.

Theory of change har använts i olika studier, främst genom att organisationer har mål som de vill uppnå (ActKnowledge, 2012). Det behövs då en så kallad förändringsteori. Conell & Kubisch (1998) skriver att en person vid namn Weiss definierat Theory of change på ett enkelt sätt, detta genom att tolka teorin annorlunda. Främst genom att tänka hur och varför ett initiativ fungerar i modellen. Studier har gjorts och detta kopplas samman under diskussionen längre ner i arbetet.

2.2 Tillämning av Theory of change

Theory of change är byggd på att ett gemensamt mål sätts för framtiden. När målet är satt går exempelvis organisationen igenom vilka förutsättningar som behövs för att målet skall uppnås. Teorin bygger på att det slutgiltiga målet som skall nå studeras bakifrån. Detta exemplifieras i figur ett nedan (ActKnowledge, 2012). Vår studie skall kartlägga hur lantbrukare ska öka sin odling av klimatkompenserande grödor på sin marginella jordbruksmark. Vårt syfte är att klargöra vilka förändringar som krävs, från lantbrukare och myndigheter, för att denna odling ska öka. Här sker då en koppling mellan teorin och studiens syfte.

Figur 1. Schematisk bild över theory of change i en studie om hur barn kommer efter i skolan på grund av problem hemma. Egen bearbetning. (Silfverstolpe, 2013)

Studien har gjorts av Silfverstolpe (2013), hur barn hamnar efter i skolan för att de har problem hemma. Skolan har i modellen identifierat den möjliggörande faktorn och kommit fram till att vissa barn behöver stöd i skolan. I sin tur sker två aktiviteter som ska främja ett resultat och förändring. Modellen identifierar först anledningar till problemen, som i sin tur går vidare med att orsakerna till problemet åtgärdas. När problemen åtgärdats så visas ett annat resultat som leder till det slutgiltiga målet som är i den sista gröna rutan.

Figur 2. Schematisk bild över hur Theory of change tillämpas i Examensarbetet. Egen bearbetning.

Figur två visar hur ett slutgiltigt mål nås. Först och främst identifiera ett mål och sedan gå vidare hur det ska lösas. Dessa andra rutor är nyckelfaktorer för att målet ska nås. Nedanför beskrivs dessa faktorer.

Teorin framkom genom Peter Drucker's då han skrev om teori kring ledarskap och utveckling i företag (Turriago-Hoyes et al. 2016). Hans skrivande har i sin tur mynnat ut till att Theory of change bildats. Silfverstolpe (2013) skriver att det är sex punkter som uttrycker Theory of change.

1. Först behövs det önskade målet identifieras och i den här studien är det den ökade odlingen av klimatkompenserande grödor som är målet.
2. Efter att målet är satt ska det undersökas hur målet ska kunna uppnås. Sedan ska delmål sättas upp för att nå målet, i den här studien så kommer även hinder kartläggas och analyseras för att kunna nå målet. Det är även viktigt att inte fokusera för mycket på det som görs idag för det kan leda till att studien fastnar.
3. Som punkt nummer tre ska orsaken till, varför inte målet kan uppnås undersökas. I studien är det intressant att se vad myndigheter och lantbrukare har att säga gällande klimatkompenserad ersättning till lantbrukare. Det ska kunna kopplas små länkar mellan resonemangen för att kunna gå vidare.
4. "Identifiera vilka aktiviteter som leder till vilka resultat".
5. Steg nummer fem måste identifiera alla komponenter till hur projektet ska genomföras. Det är bra att kunna identifiera faktorer som kan göra att resultatet inte kan nås samt hur dessa hinder skulle kunna stoppa resultatets mål.

6. Analysera vilka resurser som behövs för att kunna nå målet eller resultatet.

Conell & Kubisch (1998) visade på att modellen kunde tolkas på ett annorlunda sätt genom hur och varför ett initiativ fungerar. Studier kring hur utvecklingen av CCI (comprehensive community initiativ/omfattande samhällsinitiativ) är kopplade till aktiviteter, resultat och kontext för initiativen. Då ska det först utvärdera CCI och sätta upp vilket slutgiltigt mål de vill nå. Vilka aktiviteter och kontexter behövs för att dessa mål skall uppnås och främja potentialen till ett önskat resultat? Ett exempel till studien är att främja barns välbefinnande i grannskapet. I det här fallet kan en av initiativets primära aktiviteter bli ersatt med mer integrerade tjänster som stadsbaserade familjeresurser. En viktig kontextuell faktor för studien är policyn kring miljön och de ekonomiska faktorerna för att kunna bygga för de innovativa samhällsbaserade initiativen. En annan central aktivitet kan vara att försöka bygga upp sociala nätverk bland familjer med små barn. (Conell & Kubisch, 1998)

Förändringsteorin (ToC) kan skärpa planeringen och genomförandet av ett initiativ. Med en förändringsteori i handen så kommer undersökningen i sin tur att underlättas. Till exempel så ber en förändringsteori om att alla som är inblandade ska vara så tydliga som möjligt för att det rätta resultatet skall uppnås. Även vägarna till ett gott resultat kommer visa sig. (Conell & Kubisch, 1998)

Conell & Kubisch (1998) skriver även om tre faktorer som är viktiga för att förändringsteori ska fungera på ett bra sätt.

- Förändringen ska vara rimlig. Rimliga mål ska sättas för att uppnå de önskade resultaten.
- Förändringen ska vara genomförbar. Kommer det ekonomiska, tekniska, politiska och de mänskliga resurserna vara tillräckliga för att resultatet eller initiativet ska kunna genomföras?
- Förändringen ska kunna vara testbar. Är teorin om förändringen specifik nog för en utvärderare som i sin tur ska se om framsteg uppnåtts.

Conell & Kubisch (1998) skriver om "hur bra är bra nog?" gällande förändringsteorin. För att en förändringsteori ska kunna vägleda initiativ och utvärdering, måste prestandan för resultatet fastställas. Då inkluderas även hur genomförandet av aktiviteterna måste ske. I skolreformen till exempel, är många av de kritiska funktionerna med i reformens förändringsteori när specifika mål sätts. För att utvärderingen skall komma till nytta under de tidiga stadierna så måste alla intressenter vara medvetna om hur det inledande aktiviteterna ska ske. De tidiga resultaten måste även vara tydliga så att de kan se vad som krävs för att nå det slutgiltiga målet. Till exempel, vilket engagemang behövs från skolans sida för att planen för första steget ska bli genomförbart? Eller hur vet vi att de som styr samhället har den kunskap och den goda representationen för att nå målet? (Conell & Kubisch, 1998)

Visst skulle alla utvärderingar tjäna på om de kunde fastställa alla "tröskelnivåer" med en gång och det skulle underlätta det mesta. Men alla intressenter så som olika förbund och myndigheter måste ha en klar idé över om förändringen är bra nog för att i sin tur koppla den

förändringen samman med de andra posterna som finns i förändringsteorin. (Conell & Kubisch, 1998)

2.4 Tidigare tillämpning av modellen

Samhällsvetenskaplig forskning och utvecklingsforskning har till exempel redan börjat att undersöka oplanerade och planerade samhällsförändringar. Forskningen har då visat hur samhällsförändringen påverkar invånarnas liv. Denna växande forskning måste bli kombinerad med erfarenheter och insikter från det förflutna till CCI men även nya insikter och erfarenheter behöver tas hänsyn till i utvecklingen av förändringsteorin. (Conell & Kubisch, 1998)

Inom utbildningsreformen har förändringsteorin använts. Då har bevis från skolreformens forskning tagit fram att det långsiktiga och individuella resultatet för studentprestationer, troligen kommer förbättras när de specifika förändringarna tar plats. (Conell & Kubisch, 1998) Fallet om samhällsbyggnationen för förändringsteorin har dock svagheter kring den vetenskapliga och praktiska kunskapen om hur de långsiktiga resultaten genom teorin ska nås. (Conell & Kubisch, 1998)

Tabell 1 Tabell över andra gjorda studier med Theory of change som bakgrund.

Studie	Problem	Önskat mål
Ett Givande givande, (Silfverstolpe, 2013)	Barn kommer efter i skolan på grund av problem i hemmet.	Barnens sammantagna betyg och skolarbete förbättras.
Studie kring CCI (Conell & Kubisch, 1998)	Samhällets uppbyggnad.	Exempel, förbättra grannskapet.
Biomedicinsk studie i Pakistan (Hamdani et al. 2021)	Den mentala hälsan hos elever i mindre kapitalstarka städer.	Få hälsan att bli bättre hos eleverna.
Studie kring application och smart devices (Aromatario et al. 2019)	Få mer kontroll inom vården.	Uppdatera och förbättra smart devices och applicationer i vården.

Tabellen ovan visar fyra studier som har gjorts och använt sig av Theory of change. Studierna handlar om samhällsproblem som ska lösas. Ett problem visas och även vilket slutgiltigt mål de vill nå.

3. Material och Metod

Arbetet är utformat som en kvalitativ undersökning där lantbrukare och rådgivare har deltagit i semistrukturerade djupgående intervjuer. Undersökningen vände sig till spannmålsodlare i Skåne samt en önskan om att få intervjua personer på Jordbruksverket för att få en myndighets syn på detta problem, något som inte var möjligt. För att i stället skulle få ett bredare perspektiv på frågan så intervjuades även oberoende växtodlingsrådgivare från en dansk och en svensk rådgivningsorganisation.

3.1 Urval

Studien bestod av fyra lantbrukare som jobbade eller ägde en spannmålsgård i Skåne. Utöver lantbrukarna intervjuades också två rådgivare, detta för att få perspektiv sett från en annan vinkel. En rådgivare tänker på ett lite annorlunda sätt gentemot lantbrukare, för att rådgivare inte sitter på den ekonomiska risken. Rådgivarna kontaktades genom tidigare kontakter och på rekommendation av en lantbrukare.

3.1.1 Personlig bakgrund

Respondenterna bestod av män i åldern 30 till 52 år. Utbildningen hos respondenterna bestod av ekonom, lantmästare, agrarekonom och agronomutbildning. Två av respondenterna har genomfört sin utbildning i ett annat EU-land. Respondenterna jobbar idag som egna företagare, inspektorer eller driftledare för större lantbruk samt som rådgivare. Rådgivarna har även eget lantbruk hemma men har i detta fall svarat som rådgivare.

3.1.2 Produktionsbeskrivning

De personer som har intervjuats arbetar på, eller driver, gårdar i Skåne. Produktionen som bedrivs på gårdarna är främst växtodling, grönsaksodling, maskinstation, skogsbruk och energiproduktion. De som var med hade en areal på 200 till 1500 hektar odlingsmark. Den marginella marken på gårdarna uppmättes till allt från ett par hektar upp till 60 hektar. I dagsläget odlas det blommande trädor, viltåkrar, gräs, salix och hybrid-asp på den marginella marken.

De stöd förutom förgröningsstödet som söks på gårdarna idag var framför allt för minskat kväveläckage, fånggrödor och vårbearbetning av marken. När stöden ska sökas har de tagit hjälp av rådgivning genom HIR Skåne och Ludvig & co. Idag finns klimatstrategier på gårdarna men det är inget som respondenterna tänkt på men det har vid intervjun kommit fram. Så som odling av fånggrödor, minskat kväveläckage och användning av styrfiler för växtnäring. Dem flesta hade även fördjupat sig i ämnet innan intervjun och kom med många bra egna tankar och idéer.

3.1.3 Organisationsbeskrivning

De företag och organisationer som har deltagit är genom rådgivare som arbetar för oberoende rådgivningsföretag. De ena företaget är verksamt över hela Sverige men avdelningen som respondenten jobbar på är verksamma i Skåne. De bedriver rådgivning inom växtodling, djurproduktion, EU-rådgivning, miljörådgivning samt hortonområdgivning.

Det andra företaget är privatägt och bedriver rådgivning främst i Danmark men även i Sverige. De tar även på sig en del förvaltningsuppdrag samt förhandlar om pris på växtskydd och gödning för att sedan förmedla det vidare till lantbrukare.

3.2 Undersökningens design

3.2.1 Kvalitativ undersökning

En kvalitativ undersökning användes för att få svar på de frågor som krävs för att kunna kartlägga vilka förändringar som behövdes göras kring odling av klimatkompenserade grödor. I den kvalitativa undersökningen berörs främst frågor kring hur lantbrukares syn och upplevelser är i verkligheten. I en kvalitativ undersökningen brukar det ofta vara få personer som är med i undersökningen men de personerna som är med går in djupare på ämnet för att få en klarare bild över det hela. (Mc Cracken, 1988 se Hedin, 2011)

En kvalitativ undersökning gör det lättare att undersöka sådant material som är svårt att mäta. Det utmärkande med undersökningen är att den är flexibel och en bättre helhetsbild av intervjun kan uppfattas. Undersökaren får en bättre inblick och ett bredare perspektiv i ämnet. (Kumar et al. 1999 s 196 se Bibik et al. 2003)

Forskningen kring den kvalitativa undersökningen brukar oftast vara induktiv, det menas med att undersökningen ska komma fram till hypoteser genom iakttagelse av intervjuerna. Dessa iakttagelser ska i sin tur komma fram till någon slags förklaring kring ämnet. (Hedin, 2011) Studien blir då mer subjektiv eftersom egna känslor och åsikter från personerna som intervjuas kommer fram (Nationalencyklopedin, 2021).

3.2.2 Semistrukturerad Intervju

För insamlingen av data användes semistrukturerade intervjuer. Den här metoden lade bedömningsunderlag av intervjuerna. Metoden är strukturerad med frågor som ställs i samma följd, som i sin tur följs upp av följdfrågor efter hur respondenten svarar. (Academic Work, 2021) När alla kandidater fick svara på samma huvudfrågor så behandlades de lika och bedömningsunderlag uppkom.

Det finns olika fördelar och nackdelar med metoden. Fördelen är att en semistrukturerad intervju får kandidaten att känna sig trygg och intervjun upplevs mer som ett samtal. Det är även en metod som känns seriös för respondenten, för att den röda tråden finns med. Nackdelen med intervjumetoden är att personen som intervjuar måste ha koll på kompetensen hos kandidaterna för att få fram det extra material som finns hos kandidaten. (Academic Work, 2021)

Intervjuerna lades upp efter teori som finns kring ämnet och frågorna har utformats efter det. Intervjuerna ska ske i lugn och ro och det ska helst bara vara en om dagen (Hedin, 2011). Under en semistrukturerad intervju ska frågorna inte vara ledande, frågorna ska vara öppna så att samtalet kan flyta på enkelt. Syftet för intervjuerna är att de ska ge de som intervjuar så mycket information som möjligt från respondenten på en simpel fråga. I sin tur är det viktigt att få en bra övergång mellan frågorna så att det blir ett flyt i intervjun. (Hedin, 2011)

3.2.3 Intervjudesign

Samma frågor ställdes till alla som intervjuades för att svaren ska kunna jämföras på ett rättvist sätt, se bilaga 1. Frågorna som ställdes var öppna och en uppmuntran skulle finnas så personen själv fick utveckla sina svar. Dessa typer av frågor lämpar sig bäst när det görs en intervju av typen "expertintervju" eftersom de tillfrågade har stor kunskap i ämnet. Det är viktigt att tänka på vad respondenten menar och att följa upp ett svar med en följdfråga, exempelvis "hur menar du då?". Inom intervjun används speciella tekniker så som att ställa kontrastfrågor (exempelvis en fråga om nöjdhet eller missnöjdhet), frågor som rör känslor, "personliga expert" frågor och metaforer med mera. (Hedin, 2011)

Kandidaterna fick i sin tur veta hur deras svar hanterades av oss. Intervjuerna är anonyma i studien, respondenterna fick också ge sitt medgivande till att intervjuerna spelades in. Innan intervjuerna skickades frågorna ut till respondenterna så att de kunde reflektera och analysera frågorna innan intervjuerna genomfördes, detta för att säkerställa noga genomtänkta svar. Efter avslutad intervju gjordes en sammanställning av svaren och skickades ut till respondenterna, där de fick läsa igenom sina svar så att missuppfattningar undveks.

3.3 Genomförande

Lantbrukare samt rådgivare kontaktades via mejl och telefon. Mailkontakt var i första hand aktuellt, medan intervjuerna sedan kom till att genomföras på plats och via zoom. Samtliga intervjuer genomfördes på detta sätt. Innan intervjuerna fick kandidaterna tillhandahålla frågorna så de var förberedda på vad som skulle ställas. Intervjuerna varade i cirka en timme.

3.4 Analys av data

Datainsamlingen gav studien det material som behövdes för att ge underlag till vad slutsatsen i studien skulle bli. Efter utförda intervjuer sammanställdes det insamlade materialet i en innehållsanalys för att få en överblick av de inkomna svaren, se bilaga två. Anteckningar och inspelat material från intervjuerna gicks igenom och sattes samman i ett dokument. Det lade

sedan grunden till det resultat och slutsats som nås genom arbetet, eftersom det samlade intervjumaterialet gav en bild av vad lantbrukarna önskar för förändring. Genom Theory of change sattes ett mål att komma fram till, sedan undersöktes vilka förändringar och möjligheter som behövdes för att nå dit. Slutsatsen i arbetet blir sedan vilka förändringar som krävs för att nå målet.

3.5 Trovärdighet

Det kan vara svårt att mäta reliabilitet och validitet i en kvalitativ undersökning. Validitet betyder att det som faktiskt mäts är det som planerades att mätas, medan reliabilitet innebär möjligheten för någon annan att upprepa undersökningen och komma fram till samma svar. Det kan vara svårt att mäta ett resultat i en undersökning eftersom det inte används några siffror eller insamlade data i denna undersökning, utan bara fakta baserat på experters kunskap. Det kan också vara svårt att upprepa undersökningen och komma fram till samma resultat, detta eftersom det då är viktigt att samma personer intervjuas igen, utan att dessa har fått tillgång till ny information som kan ändra deras uppfattning. Därför är det säkrare att försöka bevisa trovärdigheten i en kvalitativ undersökning (Stockholms universitet, 2016).

Undersökningen riktade sig till experter inom området. Det vill säga aktiva lantbrukare och rådgivare som ägnar sig åt dessa frågor i sitt arbete och inte till allmänheten. Genom att frågorna skickades ut till de svarande i förväg innan intervjutillfället så minskade risken för ogenomtänkta svar.

Intervju med fyra lantbrukare samt två rådgivare genomfördes samt kontakt med myndigheterna och intresseorganisationer togs. Inga myndigheter eller intresseorganisationer hade möjlighet att delta i studien. De myndigheter och intresseorganisationer som kontaktades var Jordbruksverket, Länsstyrelsen samt Lantbrukarnas Riksförbund (LRF).

Efter att intervjuerna var genomförda skickades en sammanställning ut till respondenterna innan materialet publicerades, för att undvika missförstånd som kan ha uppstått under intervjun. Respondenterna fick även en möjlighet att tänka igenom sitt svar ytterligare en gång och göra ändringar om det är något som personen anser har blivit fel. En respondent skickade tillbaka en önskad ändring, dock bara om personlig bakgrund. Ingen av de andra respondenterna hade någon synpunkt på tolkningen av deras svar.

3.5.1 Kritik

Trovärdigheten kan ifrågasättas eftersom det kan vara svårt för de tillfrågade lantbrukarna att inte ta med personliga värderingar i svaren. Eftersom deras kunskap bygger på fakta hämtat från olika tidningsartiklar, internetsidor och rådgivning med mera så är det en möjlighet att dessa personer har skapat sig en egen bild av vad de anser är rätt. Mycket av deras kunskap bygger då på personliga värderingar.

Nackdelen med intervjuer som sker digitalt, via Zoom är att det kan vara svårt att läsa av kroppsspråket på den som blir intervjuad vilket kan vara till stor hjälp. Tyvärr är det inget som går att påverka i pandemitider.

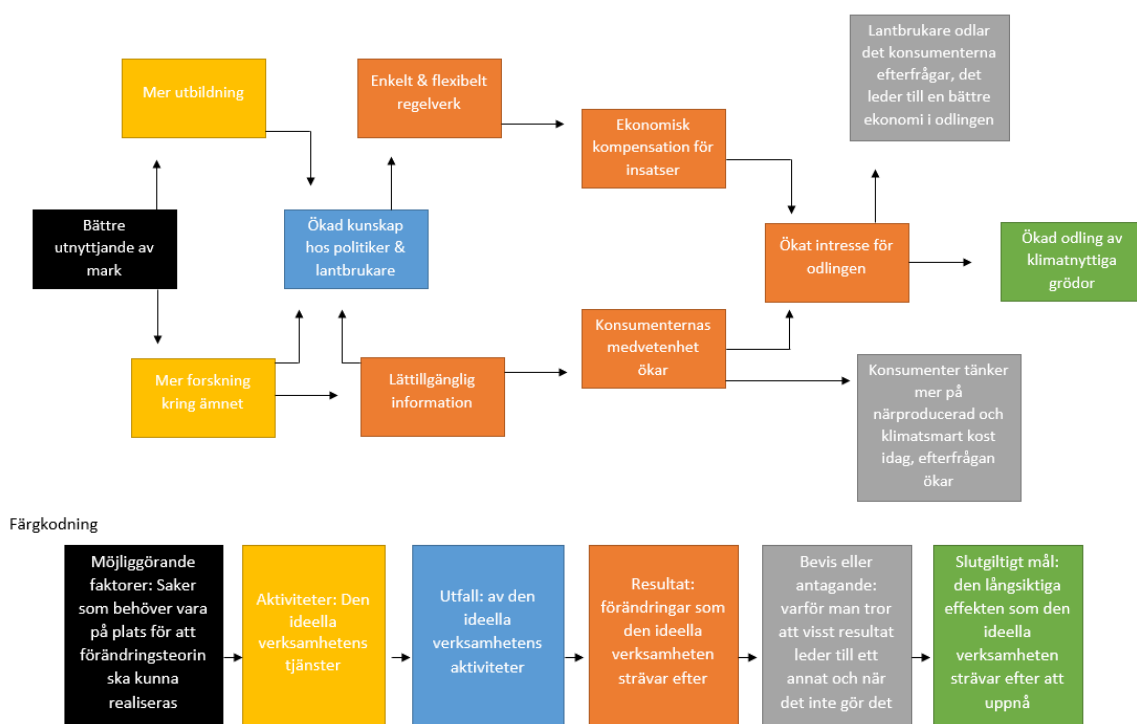
3.6 Pilotstudie

För att få en bra kvalitet och relevans på frågorna i undersökningen så gjordes en pilotstudie med en lantbrukare, med liknande förutsättningar som respondenterna. Frågorna ställdes i samma ordning som i den tilltänkta intervjun, efter pilotstudien diskuterades det om vilka frågor som var relevanta eller ej. Det visade sig att det fanns vissa frågor som var lika så det gjordes en sammanslagning på dem. Även ordningen av vissa frågor fick flyttas så att det skulle bli en röd tråd genom hela intervjun. Svaren på dessa frågor togs inte med i resultatet.

3.7 Utformning av frågeformulär

Frågeformuläret var uppbyggt på fyra delar då personlig bakgrund, beskrivning av gården/beskrivning av organisation, dialog om ämnet och önskvärda förändring var med. Frågorna som ställdes finns att beakta i bilaga ett. Under diskussion och förändring så ställdes följdfrågor efter hur respondenterna svarade och det visas också i formuläret nedan.

4. Resultat

Figur 3, Schematisk bild över Theory of change som arbetet kommit fram till. Egen bearbetning.

Figur tre visar hur målet, ökad odling av klimatnyttiga grödor har satts och hur det har jobbat bakifrån för att komma fram till de förändringar som behövs göras för att nå målet. Modellen har då beaktat sex faktorer som krävs för att nå målet och dem ligger längst ner i figuren.

- Möjliggörande faktorer innebär att det är lantbrukare som ska utföra arbetet med att odla klimatnyttiga grödor.
- Aktiviteter innebär att det är det som behövs göras för att nå framåt, i studiens fall behövs mer forskning och utbildning för att nå vidare.
- Utfallet är det som kommer leda till förändringar och resultat. En ökad kompetens hos politiker och lantbrukare kommer göra det möjligt att förändra så resultat uppstår. Även mer lättillgänglig information kommer leda till ett bra resultat.
- Resultat innebär vilka förändringar som behövs för att nå det slutgiltiga målet. I modellen visas det att regelverket behöver bli enklare och mer flexibelt. Det ska leda till ökad ekonomisk kompensation och till sist att intresset ökar. Det gör också att medvetenheten ökar hos konsumenterna.
- Bevis och antagande har gjorts genom varje del med hjälp av intervjuerna och den praktiska erfarenheten från respondenterna.

4.1 Slutgiltigt mål

Det slutgiltiga målet är att öka odlingen av klimatkompenserande grödor på marginell jordbruksmark.

4.2 Möjliggörande faktorer

Det är lantbrukarna som ska öka odlingen av klimatsmarta grödor så det är de som är de möjliggörande faktorerna, eftersom det är lantbrukarna som har tillgången till marken som dessa insatser ska utföras på. Det är även hos de aktiva lantbrukarna som viljan att odla klimatsmarta grödor måste öka. Det är följaktligen de som studien har utgått ifrån. Nedan följer en kort presentation av respondenterna samt deras gårdar eller företag.

4.3 Aktiviteter

- Det efterfrågas mer forskning kring ämnet.
- Det efterfrågas mer utbildning kring ämnet.

Informationen är till stor del lättillgänglig men forskningsresultaten kan vara svårt att hitta tyckte respondenterna. Forskningsresultaten idag är främst på engelska och upplevs även vara svårt att läsa för respondenterna.

4.3.1 Bevis eller antagande

Forskningen på ämnet måste öka för att kunskapen ska bli större. Idag finns det en del forskning men lantbrukare efterfrågar mer och tydligare forskning. Detta är också ett sätt att höja kompetensen kring ämnet hos både lantbrukare och politiker. Informationen och forskningen måste enligt respondenterna vara lättillgänglig och lätt att förstå samt finnas på svenska.

De respondenter som vi tillfrågade fick sin information från branschen, kollegor, Jordbruksverket och växtodlingsbrev. En respondent tyckte att det nästan blev lite för mycket brev ibland. Från rådgivarnas sida var det forskning, kollegor och plantkongressen i Herning som främsta var källan till information.

Respondenterna ansåg att branschen är för dåliga på att berätta om ämnet till lantbrukarna. Det erbjuds för lite kurser från universitet och vidareutbildning inom miljö. En önskvärd förändring är också att pengarna läggs på forskning och utveckling av klimatsmart jordbruk i Sverige i stället för att det läggs på stöd eller forskning som respondenten ansåg var onödig, i

detta fall ekologisk odling, eftersom respondenten ansåg att ekologisk odling inte var klimatsmart.

4.4 Utfall

- Ökad kunskap hos politiker och lantbrukare

Genom mer utbildning och forskning kring ämnet så blir utfallet av aktiviteterna en ökad kunskap hos politiker och lantbrukare gällande ämnet. Flexibilitet hos tjänstemän och myndigheter efterfrågas samt att kontrollanter anses vara svåra att handskas med ibland. Det upplevs som att de inte har någon insikt i praktiskt jordbruk och att ändringarna kan skifta med väderleken.

4.4.1 Bevis eller antagande

Politikerna måste öka sin kunskap kring ämnet. Idag uppfattas kompetensen vara för låg och de anses inte vara insatta i hur praktiskt jordbruk fungerar, detta anser samtliga respondenter.

Genom att utbilda både politiker och lantbrukare kring ämnet blir det lättare att komma fram till hur ett enkelt och flexibelt regelverk ska utformas. Det krävs därför en bättre dialog mellan branschen och ansvariga myndigheter.

Utförs idag en kontroll och nedslag görs, önskas det istället att lantbrukare kan visa på varför det inte har varit möjligt att göra en insats, till exempel på grund av vädret. Möjligheterna att i efterhand anpassa sin SAM-ansökan är ett förslag. Förståelsen för hur det går till i verkligheten saknas anser respondenten samt att stödsystemet kan anpassa till vart i landet lantbrukaren befinner sig.

Ekonomi är idag ett stort hinder, lantbrukare anser att de inte tjänar några pengar på insatser som gynnar klimatet. Detta tack vare att de anser att insatserna inte gynnar lantbrukarna själva eftersom den ekonomiska avkastningen inte blir bättre.

En respondent tyckte att det var bättre att satsa på närproducerat samt försöka att minska importen. Med detta menade han att i stället för att importera ekologiskt från andra länder så bör konsumenterna bli upplysta om fördelarna med närproducerat. Detta är upp till politikerna att belysa anser respondenten.

4.5 Resultat

- Lättillgänglig information
- Enklare och flexibla regelverk.
- Ekonomisk kompensation för insatser
- Konsumenternas medvetenhet ökar
- Ökat intresse för odlingen

Resultatet av aktiviteterna och utfallet leder till att informationen blir lättare att förstå samt mer lättillgänglig. Detta leder till att politiker blir mer insatta i ämnet och kan utforma ett

enklare och flexibla regelverk. Det leder även till att en modell för ekonomisk kompensation till lantbrukare för miljöinsatser kan tas fram. Det kommer leda till att konsumenternas medvetenhet och efterfrågan ökar, vilket leder till att lantbrukarnas intresse för odlingen ökar.

4.5.1 Bevis eller antagande

Vid framtagning av lättförståelig och lättillgänglig information så tror respondenterna att intresset och förståelse hos konsumenterna kommer öka för vad lantbruket kan göra för klimatet. Om konsumenterna börjar efterfråga produkter som odlas på ett klimatsmart sätt, mer än vad dem gör idag, så bör det också sätta tryck på lantbrukare för att öka odlingen av dessa grödor. Även kompetensen hos lantbrukarna kommer öka när konsumenternas efterfrågan tillkommer menar en respondent.

Respondenterna efterfrågar ett enkelt och flexibelt regelverk. Ett hinder idag tror en respondent är de 5-åriga avtalen för fånggrödor, mellangrödor och minskade kväveläckage. Idag så skickas EU-ansökan in i april, det är omöjligt för lantbrukare att förutse hur vädret ska vara i juli-augusti när detta ska etableras. Säsongen kan variera och med ett 5-årigt avtal blir lantbrukare låsta till att utföra insatserna, vilket blir en stor stressfaktor för lantbrukare i en redan intensiv period. Därför önskas en större flexibilitet i dessa avtal. Lantbrukare i södra Götaland har inte samma förutsättningar som lantbrukare i norra Götaland eller Svealand.

I dagsläget var det ekonomifrågan som satte stopp för odlingen på deras gårdar samt att en gård inte hade några marginella marker. Nyttan kontra kostnaderna för odlingen visade sig respondenterna vara lite klivna över. Två lantbrukare tyckte att den nyttan som odlingen gjorde på deras mark täckte kostnaderna. Den ena lantbrukaren hade precis börjat att odla hybrid-asp och salix och hoppades på att den kalkylen ska gå ihop. Odlingen som sker på hans gård visar att han ligger på en bra nivå och att det är det bästa som han kan bidra med på sin odling. Annars var det en respondent som var negativ till nyttan, han ansåg att det blir för mycket arbete för så lite pengar.

Stöden är för låga, de styr för mycket och frågan lantbrukarna ställer sig är om samhället vill att lantbrukare skall odla klimatnyttigare grödor. Nyttan med odlingen är främst att de gynnar insekter och jorden i sig. Odlas fånggröda så ger det en mycket bra struktur i marken samtidigt som mullhalt höjs och näringsämnen tas upp i marken. Kostnaderna som det talas om är framför allt utsäde till maskiner samt att det inte blir någon vinning i odlingen. Dock var det en respondent som tyckte att stödet täckte etableringen gott och väl. De etablerade då fånggrödan samtidigt som det gjordes en jordbearbetning. Lantbrukarna anser att grödorna bör bära sig själva.

En respondent anser att pengarna som delas ut idag skulle kunna läggas på forskning och utveckling istället.

En respondent önskar också ett ökat stöd till unga lantbrukare, eftersom det tros finnas ett större intresse bland unga lantbrukare för att göra klimatinsatser på jordbruksmark.

Genom ett ökat stöd till lantbrukare för den här typen av insatser så tror respondenterna att odlingen kommer öka. De tror också att det är viktigt att lantbrukarna får upp ögonen för den här typen av odling, detta genom att göra lantbrukare mer medvetna genom informationskampanjer från exempelvis Hushållningssällskapet och Lantbrukarnas Riksförbund.

Rådgivarna tror att det största dels handlar om pengar, att bidragen är för låga. Samtidigt är det viktigt, tror en respondent, att få med de stora marknadsaktörerna i dialogen, till exempel Lantmännen. Det är även viktigt att få med forskningen, i form av Sveriges Lantbruksuniversitet i dialogen, samt att de som hämtar information där ifrån förmedlar det vidare till lantbrukaren, dvs. rådgivarna. De inblandade myndigheterna, Länsstyrelsen och Jordbruksverket, måste också vara delaktiga, detta för att kunna påverka politikerna, både lokalt, regionalt, nationellt och sedermera även globalt i form av EU.

Respondenterna uttryckte även en önskan om att de som gör en insats för klimatet ska få betalt för det. Ett förslag var att titta mer på hur de jobbar i England, där det enligt respondenten finns ett utformat stödsystem med tydligt regelverk för insatser på marginell jordbruksmark. Även Australien har ett system där lantbrukare kan köpa "kol-aktier". Detta är ett system som en respondent tror hade varit intressant även för svenska lantbrukare. Svårigheten med detta anses dock vara hur mätningen av kolinlagringen i marken ska ske. Utsläppsrätter är en väg att gå tror en respondent.

4.6 Respondenternas reflektion

Samtliga respondenter i denna studie trodde att den marginella jordbruksmarken inte utnyttjas fullt ut. Alltså att det idag finns större möjligheter gällande klimatinsatser på denna mark.

Analysen av resultatet visar att det är en stigande trend med att utnyttja sin mark för klimatkompensering. Framför allt unga som är på väg in i lantbruket kommer in med ett nytt synsätt, vilket kommer leda till ökad odling. Därför är frågan om generationsskiften även viktig för att driva frågan framåt anser respondenterna. Kompetensen finns idag men intresset fattas hos äldre, om personen är jaktintresserad tenderar dock intresset att vara högre.

De respondenter som var insatta i CAP anser att det krävs förändringar inför den nya reformen som ska börja gälla 2023. De återkommer till ökad flexibilitet samt att villkoren ska hänga ihop och vara logiska. Ett exempel som togs upp var att de idag kan räkna med "svartträda" i sin ekologiska fokusareal, alltså att jorden harvas upprepande gånger under året och ligger svart. Detta anser en del respondenter är helt fel när det gäller klimatnytta, eftersom denna jord inte gör någon miljönytta alls, eftersom det inte finns någon biologisk aktivitet som binder kol i marken.

De flesta respondenter trodde att Sverige är ett så pass litet jordbruksland att det kan bli svårt för svenska politiker att påverka någonting i EU. Dessutom så gäller samma sak för EU som i Sverige, att det skiljer sig mellan förutsättningarna inom gränserna. Därför önskas det att EU ser på jordbruken mer på en region-nivå.

Dialog mellan alla inblandade parter är något som efterfrågas bland respondenterna. Idag är kommunikationskedjan lång för en enskild lantbrukare och en bättre samverkan är att önska. Det är många aktörer som är inblandade i frågan och det gäller att hitta en bra dialog. Den enskilda lantbrukaren har idag svårt att göra sin röst hörd men kan ta hjälp av exempelvis LRF.

Ett stort problem tros vara att den marginella marken inte värderas av lantbrukare. Eftersom lantbrukarna i dagsläget inte tjänar några större pengar på marken så lägger de ingen energi på odlingen. Respondenterna anser idag att en stor faktor är lönsamheten på odlingen och att EU-stöden är för låga för tillfället.

Odlingen av mångfaldsträdor hade många infallsvinklar men det var en lantbrukare som gjorde det i dagsläget. Han odlade det främst för viltets skull men såg även nyttan med odlingen för insekter och fågelliv. Han blandade till exempel eget utsäde för att få den bästa blandningen på just sina kantzoner. De andra respondenterna hade så stora fält att de inte såg någon nytta med mångfaldsträdor och att insekterna skulle ha det svårt att komma in över hela fältet. Det fanns dock ett intresse från de övriga lantbrukarna att odla något som insektsåsar, viltåkrar för fasaner samt blommande trädor för viltets skull.

Inställningen idag hos en respondent var att "man får leva med det som det är och anpassa sig efter hand" samt "man ska göra något åt det man kan påverka, resten ska man inte bry sig om".

5 Diskussion

Studiens syfte var att komma fram till hur lantbrukare ska öka sin odling av klimatnyttiga grödor på marginell jordbruksmark. Den valda teorin Theory of change hjälpte arbetet att analysera förändringar som behövs för att nå målet.

Respondenterna var alla överens om att den marginella jordbruksmarken kunde odlas mer klimatsmart. Intresset för den här typen av insatser måste dock öka. Det tyder dock på att lantbrukare som intresserar sig för jakt i större utsträckning intresserar sig för dessa insatser, både eftersom det gynnar klimatet och samtidigt viltet som lever på jordbruksmarken.

Studien visar att lantbrukare inte anser att odling på marginell jordbruksmark är lönsam. Det är för höga etableringskostnader i förhållande till nyttan som grödorna gör för den enskilda lantbrukaren. Detta i enlighet med vad (Rosenqvist et al. 2014) samt (Jordbruksverket, 2016a) kommer fram till i respektive rapport.

En respondent i studien anser att mer pengar bör läggas på forskning kring ämnet i stället för stöd. Respondenten tycker att grödorna ska kunna bära sig själv och när de väl gör det så gör pengarna större nytta inom forskningen

Lantbrukarna efterfrågar mer forskning kring ämnet eftersom de saknar tydliga och lättillgängliga resultat. Mycket forskning görs på ämnet i andra länder enligt respondenterna men det saknas information på svenska.

Det finns ett projekt som lantbrukare är med i som heter hela Skåne blommar som forskare från Lunds universitet ska kolla närmare på (Hushållningssällskapet, 2020). Det innebär att forskning kring ämnet är på uppgång.

De tillfrågade lantbrukarna tror att en möjlig väg för ökad odling av klimatnyttiga grödor är ett stöd utformat för kolinlagring. Genom att odla grödor som binder mer kol i marken, ex. rörfen eller energigräs, så kan marginella jordbruksmarker optimeras mer ur ett klimatnyttigt perspektiv. Ett pilotprojekt som studerar denna möjlighet är idag i gång. (Svensk kolinlagring, 2021) Även Jordbruksverket (2020b) föreslår att detta är en möjlig lösning i sin rapport till regeringen.

Regelverket kring utnyttjandet av dessa marker anses idag vara för krångligt och invecklat, något även Jordbruksverket (2016a) belyser. Lantbrukare efterfrågar ett regelverk som är mer anpassningsbart efter växtodlings-årets vädermässiga förutsättningar. Samtidigt är den geografiska platsen i Sverige av betydelse. Samma regelverk gäller i Skåne som i resten av Sverige vilket upplevs som konstigt, eftersom förutsättningarna för växtodling skiftar över landet.

Lantbrukare efterfrågar också bättre kommunikationskanaler. Det är idag svårt att påverka någonting som enskild lantbrukare, enligt resultatet. Det är en för lång kommunikationskedja

från lantbrukare till de som tar beslut. Något som också visar sig i denna studie genom att det var dålig eller obefintlig återkoppling från myndigheter när information efterfrågas.

I dagsläget var det en respondent som utnyttjade sin marginella mark och gjorde insatser på denna efter miljömässiga fördelar. Studien visar att de större gårdarna etablerade det billigaste alternativet till så låg kostnad som möjligt. De såg även ingen nytta med odlingen främst för att de hade för stora fält som insekterna inte kunde flyga igenom. En anledning till detta ansåg de större gårdarna var att de saknade maskiner som passade in för den här typen av odling. Lantbrukaren med mindre areal hade redan maskiner som passade de mindre arealerna.

Antalet respondenter i studien kan anses vara lite lågt för att kunna dra några vetenskapliga slutsatser, ytterligare intervjuer kan krävas. Framför allt behövs det intervjuas lantbrukare i andra delar än Sverige för att få ett representativt svar. Som respondenterna själv påpekade så skiljer sig förutsättningarna mycket åt beroende på vart i landet man bedriver jordbruk. Detta stämmer överens med vad Rosenqvist et al. (2014) kommit fram till. Även djurproducenter bör tillfrågas då deras förutsättningar också kan skilja sig från växtodlare.

Det hade varit intressant att få myndigheters syn på ämnet och det får anses som beklagligt att det inte återkom någon respons från deras sida. Det visar på att lantbruket och myndigheter kan ha svårt att kommunicera när det inte återkopplas, vilket leder till att lantbrukare inte kan få svar på sina frågor. Som respondenterna så önskas ett bättre och tydligare kommunikationssätt.

5.3 Slutsats

Genom arbetet har vi kommit fram till slutsatser som kan dras gällande vilka förändringar som behövs för att få en ökad odling av klimatnyttiga grödor på marginell jordbruksmark. De sammanfattas nedan.

- Potential finns för att öka klimatnyttan som marginella jordbruksmarker kan bidra med.
- Respondenterna hade väldigt bra påståenden och infallsvinklar som skulle kunna leda till ett bra resultat. Detta tyder på att kunskapen finns hos lantbrukare idag.
- Kommunikationen är i dagsläget för dålig mellan alla aktörer som är inblandad. Det måste ske en förändring för att kunna gå vidare, detta genom kortare kommunikationskedjor.
- Forskning samt information måste bli mer lättillgängligt för att öka kunskapen hos både lantbrukare, politiker och konsumenter i Sverige. Resultaten av forskningen måste vara lättförståelig och skrivna på svenska.
- Politiker och tjänstemän måste få mer kunskap om lantbruket i Sverige, det är för få som sitter på kompetens om ämnet.
- Regelverket i Sverige upplevs vara för krångligt och svårt att anpassa sig till. Mer flexibilitet och anpassning krävs där lantbrukares olika förutsättningar värderas.
- Om konsumenter efterfrågar klimatkompenserande insatser så kommer intresset för odlingen öka hos lantbrukare.

Referenser

Academic Work. (2021) *Intervjuguide: 3 Intervjutekniker- Vilken väljer du?* <https://www.academicwork.se/insights/arbetsgivare/intervjutekniker> [2021-04-27]

Act Knowledge. (2012). *Theory of change Basics*. https://www.theoryofchange.org/wp-content/uploads/toco_library/pdf/ToCBasics.pdf [2021-04-16]

Aromatario, O. Hoyer, A.V. Vuillemin, A. Foucaut, A-M. Pommier, J. and Cambon, L. (2019). *Using theory of change to develop an intervention theory for designing and evaluating behavior change SDApps for healthy eating and physical exercise: the OCAPREV theory* (2019 19:1435) Paris: UMR 6051 Arenes. <https://bmcpublichealth.biomedcentral.com/track/pdf/10.1186/s12889-019-7828-4.pdf>

Australian Government (2021) *How can you benefit*. <http://www.cleanenergyregulator.gov.au/csf/how-you-can-benefit/Pages/how-you-can-benefit.aspx> [2021-05-02]

Bibik, M. Milton, F. Månsson, C. Svensson, L. (2003). *Kvalitet i kvalitativa undersökningar*. (Kandidatuppsats). Ekonomihögskolan, Lunds universitet. Företagsekonomiska institutionen. <http://lup.lub.lu.se/luur/downloadfunc=downloadFile&recordId=1344970&fileId=2433327>

Connell, J. P., & Kubisch, A. C. (1998). Applying a theory of change approach to the evaluation of comprehensive community initiatives: progress, prospects, and problems. *New approaches to evaluating community initiatives*, 2(15-44), 1-16.

Fuss S, Lamb WF, Callaghan MW et al. (2018). *Negative emissions–Part 2: Costs, potentials and side effects*. Environmental Research Letters 13, 063002. <https://doi.org/10.1088/1748-9326/aabf9f>

Globala Målen (2021). *Om Globala målen*. <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/> [2021-04-08]

Hamdani, S.U. Huma, Z. Suleman, N. Warratch, A. Muzzafar, N. Farzeen, M. Minhas, F.A. Rahman, A. and Wissow, L.S. (2021). *Scaling-up school mental health services in low resource public schools of rural Pakistan: the Theory of Change (ToC)*. (2021 15:8). Liverpool: University of Liverpool. <https://ijmhs.biomedcentral.com/track/pdf/10.1186/s13033-021-00435-5.pdf>

Hedin, A. (2011). *En liten lathund om kvalitativ metod med tonvikt på intervju*. Uppsala universitet

Hushållningssällskapet. (2020). *Hela Skåne blommar*. <https://hushallningssallskapet.se/hela-skane-blommar/> [2021-05-27]

Jordbruksverket (2021a). *Förgröningsstöd*. <https://jordbruksverket.se/stod/lantbruk-skogsbruk-och-tradgard/jordbruksmark/forgroningsstod> [2021-03-29]

Jordbruksverket (2021b). *Gårdsstöd 2021*. <https://jordbruksverket.se/stod/lantbruk-skogsbruk-och-tradgard/jordbruksmark/gardsstod-och-stodratter/gardsstod> [2021-03-29]

Jordbruksverket (2020a). *Jordbruksmarkens användning 2020, Preliminär statistik*. Sveriges Officiella Statistik, Statistiska Meddelanden JO 10 SM 2001. <https://jordbruksverket.se/download/18.5b7c91b9172c01731758cd12/1592494021096/JO10SM2001.pdf>

Jordbruksverket (2020b) 6. *Ersättning för mellangröda för kolinlagring, fånggröda och värbearbetning för minskat kväveläckage* (Dnr 3.1.17-17419/2020) Jönköping: Jordbruksverket

Jordbruksverket (2016a). *Förgröningen i praktiken – kostnader kontra miljönyttor*. Jordbruksverket, (Rapport 2016:18). Jönköping, Sverige. https://www2.jordbruksverket.se/download/18.36b894651576a404e02f139/1474966108018/ra16_18.pdf

Jordbruksverket (2016b). *Öka skörden - Gynna honungsbin och vilda pollinerare*. [Broschyr]. Jönköping, Jordbruksverket. https://www2.jordbruksverket.se/download/18.3076076915506158e398ebf6/1464792843486/JO16_14.pdf

Jordbruksverket (2015). *Jordbruksmarkens värden*. [Broschyr]. Jönköping: Jordbruksverket. <https://www2.jordbruksverket.se/download/18.352c057214f2288b85cf16be/1439541455348/ovr362.pdf>

Jordbruksverket (2006). *Miljöeffekter av träda och olika växtföljder – rapport från projektet CAP:s miljöeffekter*. Jordbruksverket, (Rapport 2006:4). Jönköping, Sverige. https://www2.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/trycksaker/Pdf_rapporter/ra06_4.pdf

Nationalencyklopedin, (2021). *Subjektiv*. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/subjektiv> [2021-05-04]

Nilsson, D. Rosenqvist, H. (2019). *Lönsamheten för odling på marginalmarker*. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för energi och teknik. (Rapport, 109). https://pub.epsilon.slu.se/16542/7/nilsson_d_rosenqvist_h_200109.pdf

Poeplau, C. Aronsson, H. Myrbeck, Å. Kätterer, T. (2015). *Effect of perennial ryegrass cover crop on soil organic carbon stocks in southern Sweden*. Geoderma Regional 4: 126-133. <https://doi.org/10.1016/j.geodrs.2015.01.004>

Rabinowicz & Jörgensen (2021) *Möjliga klimatåtgärder och styrmedel i ett framtida landsbygdsprogram.*

https://www2.jordbruksverket.se/download/18.7749ee0e177f0e4863b3c168/1614758932496/utv21_1.pdf [2021-04-30]

Rosenqvist, H. Nilsson, D. & Bernesson, S. (2014). *Kostnader och lönsamhet för odling av energigräs på marginell*

jordbruksmark. Costs and economic profitability of energy grass cultivation on marginal agricultural land. Uppsala: Institutionen för energi och teknik, Sveriges lantbruksuniversitet. https://pub.epsilon.slu.se/11857/7/rosenqvist_h_etal_150206.pdf

Silfverstolpe, A. (2013). *Ett Givande givande, - Verktyg för svenska filantroper.*

(Filantropiskt Forum Rapport #2). Stockholm: Entreprenörskapsforum, Örebro Universitet. https://entreprenorskapsforum.se/wp-content/uploads/2013/12/FiFo_Givande_webb.pdf

Stockholms Universitet. (2016). *Trovärdighet/Validitet & Relibilitet.*

<https://www.specped.su.se/sj%C3%A4lvst%C3%A4ndigt-arbete/uppsatsens-olika-delar/trov%C3%A4rdighet-validitet-reliabilitet> [2021-05-04]

Svensk kolinlagring (2021) *Mer kol i svensk jordbruksmark, tillsammans,nu*

<https://kolinlagring.se/> [2021-05-31]

Turriago-Hoyes, Alvaro. & Thoene, Ulf. & Arjoon, Surendra.

(2016). *Knowledge workers and virtues in Peter Drucker's management theory.* Januari-Mars 2016: 1–9.

<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/2158244016639631>

Bilagor

Bilaga 1 - Frågor till respondenterna

Dessa frågor skickas ut i förväg till de personer som har ställt upp för att bli intervjuade för Simon Rohlwin och Adam Löwenborgs kandidatarbete inom Företagsekonomi, Lantmästarprogrammet. Detta för att de ska vara förbereda inför intervjuerna. Arbete syftar till att undersöka vilka förändringar som lantbrukare och myndigheter anses behövs göras för att öka odlingen av klimatnyttiga grödor på marginell jordbruksmark. Med marginell jordbruksmark menas trädor, kantzoner, oregelbundna fält, svårtillgängliga fält etc.

Personlig bakgrund

- Ålder
- Kön
- Utbildning
- Yrke
- Vilken position har du på din arbetsplats?

Beskrivning av gården (Lantbrukare)

- Vilken produktion bedrivs på gården idag?
- Hur stor är den total odlade arealen?
- Hur mycket marginell jordbruksmark finns i dagsläget?
- Har du fördjupat dig i information om ämnet innan intervjun?
- Vad odlas i dagsläget på den marginella jordbruksmarken?
- Söks några ytterligare miljöstödet utöver förgröningsstödet?
- Gör du SAM-ansökan själv eller med hjälp av rådgivning?
- Finns det någon miljö- eller klimatstrategi på gården?

Beskrivning av organisationen (Gäller övriga)

- Kort beskrivning av organisation/verksamhet och vad ni arbetar med.

Dialog kring ämnet

1. Tror du att den marginella jordbruksmarken utnyttjas fullt ut med klimatnyttiga grödor?
2. Är det aktuellt för dig med odling av mångfaldsträdor i dagsläget?
3. Kan du öka din odling av grödor som gör mer klimatnytta på marginell jordbruksmark?
4. Är lantbrukare tillräckligt medvetna och kunskapsmässigt kompetenta när det gäller frågan om klimatnyttiga grödor?
5. Vart vänder du dig för att få ny information kring ämnet?
6. Tycker du att det finns tillräckligt med lättillgänglig information att ta del av när det gäller nyttan som olika grödor gör för klimatet?
7. Anser du att nyttan täcker kostnaden för den här typen av insatser idag?
8. Vad tycker du om ekonomisk kompensation för odling av den här typen av grödor?

Önskade förändringar

1. Tror du att lantbrukare kan odla mer klimatnyttiga grödor på marginell jordbruksmark?
2. Vad tror du kan bli ett hinder när något som detta ska nås?

3. Vill du se en förändring från myndigheternas/lantbrukarnas håll för att du ska öka odlingen av klimatnyttiga grödor?
4. Vilka aktörer tror du behövs för att frågan ska kunna genomföras?
5. Vilka händelser/aktiviteter från varje aktör skulle du säga kan leda till det önskade resultatet?
6. Vilka faktorer kan ligga till grund för att resultatet blir svårt att nå tror du?
7. Vilka resurser behövs i Sverige för att nå det önskade målet?
8. Vad skulle du vilja se för förändringar i den nya CAP-reformen som förväntas komma 2023?
9. Hur skulle du önska att ett ekonomiskt stöd för denna odling är utformad?
10. Hur tror du Sveriges lantbruk/myndighet måste agera för att få en ökad kompensation?
11. Tror du det finns tillräckligt med resurser i Sverige för att frågan ska kunna lösas politiskt sett? Eller tror du att det ligger på en EU nivå?

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning, Simon Rohlwin & Adam Löwenborg

Bilaga 2 - Sammanställning av intervjuer

- **Ålder**

Mellan 30 och 52 år

- **Kön**

Män

- **Utbildning**

Lantmästare, Agrarekonom, Agronom och Ekonom

- **Yrke**

Egen företagare, inspektor, driftledare och rådgivare.

- **Vilken position har du på din arbetsplats?**

Läs ovan

En kort gårdsbeskrivning.

- **Vilken produktion bedrivs på gården idag?**

Växtodling, grönsaker, maskinstation, skog och energiproduktion

- **Hur stor är den total odlade arealen?**

200-1500 ha

- **Hur mycket marginell jordbruksmark finns i dagsläget?**

5-60 ha

- **Har du fördjupat dig i information om ämnet innan intervjun?**

Inget speciellt inför intervjun, har dock egna idéer och tankar.

- **Vad odlas i dagsläget på den marginella jordbruksmarken?**

Viltåkrar, gräs, salix, hybrid-asp samt en del blommande trädor.

- **Söks några ytterligare miljöstöd utöver förgröningsstödet?**

Minskat kväveläckage, fånggrödor och vårbearbetning.

- **Gör du SAM-ansökan själv eller med hjälp av rådgivning?**

De tar hjälp att kontrollera ansökan av HIR och Ludvig & Co

- **Finns det någon miljö- eller klimatstrategi på gården?**

Inget som de har tänkt på men med intervjun så kom det fram att de hade en strategi på något sätt.

Dialog kring ämnet

1. Tror du att den marginella jordbruksmarken utnyttjas fullt ut med klimatnyttigare grödor?

Ingen av respondenterna tror att den marginella jordbruksmarken i Sverige utnyttjas fullt ut idag, när det kommer till frågan om klimatkompenserande insatser. Ett stort problem tros vara att den marginella marken inte värderas av lantbrukare. Eftersom man idag inte tjänar några pengar på denna marken så bryr de sig inte om den.

1.2. Skulle du kunna utveckla lite.

Det handlar om att det inte tjänas pengar på den marginella marken så bryr sig inte om det. Kommer öka med nya EU-stöd samt med generationsskifte, yngre är mer intresserade.

1.3. Hur tänker du då?

Kan odla andra grödor, ex rörfilen men det krävs att man får gödsla det.

2. Är det aktuellt för dig med odling av mångfaldsträdor i dagsläget?

En lantbrukare gör det redan. En annan odlar för viltet skull.

2.2. Vad skulle vara intressant att odla?

Insektsåsar, viltåker för fasaner. Blommande trädor för insekter.

2.3. Vilka faktorer hindrar dig från att odla mångfaldsträdor?

Ekonomi. Ej tillgång till marginell jordbruksmark. Ej lönt eftersom man har stora fält och en kantzon hjälper inte så mycket. Studier som säger att det inte är bra för insekter eftersom det inte finns mat till dem på samma plats nästa år då.

3. Kan du öka din odling av grödor som gör mer klimatnytta på marginell jordbruksmark?

Respondenterna skulle helt klart kunna öka sin odling av klimatnyttiga grödor på sin marginella mark. Bidrag för odlingen hade ökat arealen tror en rådgivare. Odlingen idag ligger på en bra nivå. Ökningen av odlingen kan bli bättre, främst genom jakten som finns på det större godsens i Skåne.

3.2 Vilka grödor?

Jordbruksgrödor, Fånggrödor

4. Är lantbrukare tillräckligt medvetna och kunskapsmässigt kompetenta när det gäller frågan om klimatnyttiga grödor?

Ja, kompetensen finns och är stigande. Stiger i takt med att konsumenterna efterfrågar det. Intresset finns.

4.2 Varför inte?

Handlar om intresse. De som är intresserade av jakt utför det nog i större utsträckning. Rädsla för ogräs i utsädet.

4.3 Hur motarbetar vi detta?

Branschen ska bli bättre på att informera. Erbjudna kurser från universitetet, vidareutbildning i miljö. Svårt för enskilda lantbrukaren att ta del av forskningsresultat, kan vara svårt att hitta på egen hand.

5. Vart vänder du dig för att få ny information kring ämnet?

Branschen, kolleger, Jordbruksverket och info-brev. Forskning. Plantkongressen i Herning.

6. Tycker du att det finns tillräckligt med lättillgänglig information att ta del av när det gäller nyttan som olika grödor gör för klimatet?

Ja, info finns, ibland för mycket.

6.1 Om nej, hur skulle du vilja att formuleringen av informationen ser ut?

Mer svensk info. Mycket är på engelska.

7. Anser du att nyttan täcker kostnaden för den här typen av insatser idag?

En lantbrukare tycker att nyttan täcker kostnaden för denna odling som är på hans gård. Hybrid-aspen och salix hoppas han verkligen på att den ska gå ihop ekonomiskt. Odlingen idag ligger på en bra nivå och det är så mycket som han kan bidra med i nuläget. En rådgivare tycker att det inte täcker kostnaden, vill samhället att det ska odlas? Stöden styr för mycket.

7.2 Vilken nytta ser du?

Fånggrödan är inget som han räknat på men han ser heller nyttan hos växten. Att växten kan höja mullhalt och förbättra markstrukturen samt höja djurlivet för jaktens skull.

7.3 Vilka kostnader ser du?

Utsäde, etableringskostnad, ogrästrycket ökar.

8. Vad tycker du om ekonomisk kompensation för odling av den här typen av grödor?

Stödet som finns idag är bra. Men grödorna bör bära sig själv, bättre att lägga pengar på forskning och utveckling.

Önskade Förändringar

1. Tror du att lantbrukare kan odla mer klimatnyttiga grödor på marginell jordbruksmark?

Respondenterna tror att lantbrukare kan odla mer, dock tyckte en respondent att det inte skulle gynna han och han skulle inte ha ökat sin odling i nuläget.

2. Vad tror du kan bli ett hinder när något som detta ska nås?

Okunskap hos tjänstemän/myndigheter och politiker, för stela regler och regler som inte gör någon nytta samt trångsynthet hos tjänstemän. Ett hinder är att lantbrukare måste få mer betalt för odlingen. Flexibilitet. Negativitet hos lantbrukare, de tänker på alla konsekvenser istället för det positiva.

2.2 Hur skulle man arbeta för att motverka detta hinder?

Ökade stöd. Krävs en mer dialog med Hushållningssällskapet och LRF. Försöka påverka så mycket som möjligt och få konsumenterna att få upp ögonen och bli mer delaktiga. Ta bort dessa 5 åriga avtal för odlingen, bli mer flexibelt och att det som görs kan anmälas i efterhand främst för att de inte vet hur hösten kommer bli och etableringen av mellangrödor till exempel. 5 års avtalen kan självklart finnas men det ska bli mer flexibelt och anmälas i efterhand vad som har gjorts på marken. Det positiva i odlingen måste komma ut för att locka intresse hos lantbrukare för odlingen.

3. Vill du se en förändring från myndigheternas/lantbrukarnas håll för att du ska öka odlingen av klimatnyttiga grödor?

3.1. Om ja, vad skulle du säga att det är för förändring?

En förändring från myndigheterna är att det måste erbjudas en rådgivning till lantbrukaren så det blir rätt.

En förändring som lantbrukare gärna vill se från myndigheterna är att regelverket måste bli lättare och att de måste lyssna mer på dem som jobbar i branschen. Alltså både lantbrukare och rådgivare.

En förändring som lantbrukare tycker borde bli bättre är ett ökat antal fånggrödor som får odlas på jordarna.

Det borde satsas mer på närproducerat och minskas på importen tyckte en rådgivare.

Att lantbrukare inte blir så låsta med reglerna. Alla vet att fånggrödor är viktiga och en lantbrukare anser att det är Jordbruksverket som behöver ändra sina rutiner.

4. Vilka aktörer tror du behövs för att frågan ska kunna genomföras?

Jordbruksverket, LRF, politik, EU-nivå, de som har hand om odlingen, försöksringar, Lantmännen, SLU genom forskning, rådgivare och handeln, en bra dialog måste hållas mellan parterna samt att LRF, kemikalieinspektionen och andra intresseorganisationer är delaktiga.

5. Vilka händelser/aktiviteter från varje aktör skulle du säga kan leda till det önskade resultatet?

En bra dialog mellan parterna, att det som görs på försöken kommer fram och ut till lantbrukare. Lägga mer pengar på forskningen så positiva fördelar kan komma ut till lantbrukare.

Ny teknologi, forskning och utveckling krävs för att det här ska gå vägen. En långsiktig strategi krävs och mer enighet i EU för att denna förändring ska ske.

Få ett mer intresse från aktörerna så de kan bli mer insatta i ämnet.

Sluta och vara för stelbent och krångliga.

6. Vilka faktorer kan ligga till grund för att resultatet blir svårt att nå tror du?

Att myndigheter är för stelbenta och krångliga.

Sämre eller mindre kunskap från politiker.

Mindre lantbruk som har mindre maskiner att bruka sin jord med. Det skulle även kunna vara mer anpassningsbart efter regionerna i Sverige. Det finns inga generella regler.

Intresset från alla aktörer. Alla måste ha en förståelse hur marken kan utnyttjas på bästa sätt. Dåligt insatta politiker och tjänstemän,

6.2 Vilka faktorer talar för att resultatet ska nås?

Intresset för att komma i mål är stort så det bör inte vara svårt att nå, dock tror en rådgivare att politiker har kunskap eftersom det finns mycket forskning att ta del av. Något slags tvång behöver ske för att gå vidare. Att koppling mellan SLU och tillbaka finns.

7. Vilka resurser behövs i Sverige för att nå det önskade målet?

Politiken behövs. De resurser som behövs i Sverige är ett bättre stödsystem tror en lantbrukare samt att det inte ska vara så stelbent regelmässigt som det har tagits upp tidigare. Det är svårt att hitta resurserna i Sverige.

8. Vad skulle du vilja se för förändringar i den nya CAP-reformen som förväntas komma 2023?

Lite sämre insatta på det, vet inte riktigt vilka förändringar som kommer hända. 5 års avtalen kommer slopas och det är bra tycker en lantbrukare. Den nya CAP-reformen måste ha mer flexibilitet och villkoren skall hänga ihop. Villkoren skall i sin tur hänga ihop med vad som är biologiskt bra. Exempelvis att svart träda inte är bra för klimatet. En avsättning vad som är rätt och vad som är ett krav. Ett utbyte mellan forskning och det praktiska.

En förändring som en lantbrukare vill se från den nya CAP reformen är att de som gör nytta ska få betalt efter det. Att Sverige jobbar efter exempelvis så som England gör. I England finns regler på hur marken sköts och om det sker på rätt sätt.

Klimatet kommer vara en stor del och att unga lantbrukare kommer gynnas av det. Unga lantbrukare är mer öppna för förändringar också säger en rådgivare. Dock tror rådgivaren att många lantbrukare kommer bli besvikna på den nya CAP-reformen eftersom de förmodligen tänker att det skall bli mer bidrag till Vind och solkraft till exempel.

Stödrätter kommer försvinna och det är bra för det vet inte riktigt varför det finns.

9. Hur skulle du önska att ett ekonomiskt stöd för denna odling är utformad?

Gällande den ekonomiska compensationen så spelar det ingen. Arealstödet är ett sätt för myndigheterna att kontrollera lantbrukare.

Den ekonomiska compensationen är en uppbyggnad som är svårt att förutse, det blir svårt när allt ska byggas på ekonomiska stöd som i sin tur gör allt osäkert. Lantbrukare ska lyfta sig

själva för att kunna starta upp det. En rådgivare tror att alla vill utgå från stöd men det är svårt med kopplade stöd.

Ett ekonomiskt stöd ska vara är att det ska finnas så mycket stöd som möjligt för så lite åtgärder som möjligt.

Intressant om det hade funnits något stöd för hur mycket kol som lantbrukare lagrar in och att lantbrukaren sedan får en kompensation utefter det.

10. Hur tror du Sveriges lantbruk/myndighet måste agera för att få en ökad kompensation?

Ska detta gå att genomföra så måste myndigheterna och politikerna bli bättre.

Sveriges myndigheter måste agera på det sättet är det säljs utsläppsrätter som med regnskogen.

Sverige måste agera på det här sättet svarar en respondent, "Det kommer sakta men säkert ju mer man pratar om det. Naivt att tro att det går att påverka. Man får leva med det som det är och anpassa efter hand". "Man ska göra något åt det man kan göra något åt, resten ska man hoppa över". Ekonomin styr och inget annat.

Lantbrukare har inte så mycket att säga till om gällande frågan kring vad som måste hända för ökad kompensation.

11. Tror du det finns tillräckligt med resurser i Sverige för att frågan ska kunna lösas politiskt sett? Eller tror du att det ligger på en EU nivå?

I EU så är Tyskland bättre än Sverige gällande odling för fånggrödor och att finns mycket mer odling av grödor. Intresse för svensk växtodling är för litet och att svenska politiker är för dåligt insatta i frågan. Kontrollanter behöver bli bättre och att det svårt att handskas med dem ibland.

Allt är en global fråga och inte landspolitik. Allt ligger på en EU nivå och en rådgivare tror på mer GMO i framtiden men det är en lång väg dit.

Sverige har för lite att säga till om, odlingen i landet är inte så stort.

Spelramarna sätts inom EU men det hanteras på olika sätt i olika länder. Sverige har det relativt flexibelt i jämförelse med andra. Vi har Greppa näringen och vi fyller i växtnärbalans när stöd söks. Kan vi då säga att vi gör massa saker frivilligt så slipper vi tvånget. Lantbrukare måste gå genom LRF så att de kan gå vidare med frågan.

Väldigt individuellt mellan länderna i EU eftersom det är så olika klimat och alla kan inte göra på samma sätt. Det borde bli mer regionvis på EU nivå, exempel att vi i Norden får en region.